Ege Coğrafya Dergisi
Aegean Geographical Journal
https://dergipark.org.tr/tr/pub/ecd
e-ISSN: 2636-8056

Received: 4 July 2025 | Accepted: 10 October 2025

NEOLİBERAL KENTLEŞMENİN SOSYO-MEKÂNSAL YANSIMALARI: BANDIRMA MALTA DERESİ REKREASYON ALANI PROJESİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Socio-Spatial Reflections of Neoliberal Urbanization: A Study on the Bandırma Malta Stream Recreation Area Project

Sinem ATAY

Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
Bandırma-Türkiye
satay@bandirma.edu.tr

Abstract

Neoliberal urban processes have manifested themselves in various forms across the world over the last fifty years. As cities become part of interventions driven by neoliberal logic, large-scale, high-budget projects are among the most visible and effective tools of this process. The purposes and legitimization strategies behind these projects, their impact on urban space, and how they reshape the socio-spatial distribution of urban practices are important areas of debate in the literature. The reflections of these processes and debates are also clearly evident in local-scale examples in Turkey. This study aims to examine the socio-spatial implications of neoliberal urbanization dynamics through the Malta Stream Recreation Area Project, which has been on the agenda for a long time and recently implemented in the Bandırma district of the Balıkesir province. For this purpose, the present study, a qualitative research example, utilizes document analysis. Descriptive analysis findings indicate that city administrators use large-scale urban projects as strategic tools and to increase their political popularity. Furthermore, the project's construction on a streambed at risk of earthquakes appears to be consistent with neoliberal urbanization practices that disregard natural processes. Furthermore, it is arguable that the project, with its substantial public funding, is being marketed alongside surrounding luxury housing projects and consumption spaces, creating a city characterized by pronounced socio-spatial segregation.

Keywords: Neoliberal Urbanization, Local Governments, Disaster, Spatial Segregation, Social Inequality

Öz

Neoliberal kentsel süreçler, son elli yıldır dünya genelinde çeşitli biçimlerde kendini göstermektedir. Kentler, neoliberal mantıkla yapılan müdahalelerin bir parçası haline gelirken büyük ölçekli ve yüksek bütçeli projeler, sürecin en görünür ve etkili araçları arasında yer almaktadır. Bu projelerin hangi amaçlarla ve meşrulaştırma stratejileriyle hayata geçirildiği, kent mekânı üzerinde ne tür etkileri olduğu ve kentsel pratiklerin sosyo-mekânsal dağılımını nasıl yeniden şekillendirdiği literatürde önemli bir tartışma alanıdır. Türkiye'de bu süreçlerin ve tartışmaların yansımaları yerel ölçekli örneklerde de açıkça görülmektedir. Bu çalışma, Balıkesir'in Bandırma ilçesinde uzun süredir gündemde olan ve yakın dönemde hayata geçirilen Malta Deresi Rekreasyon Alanı Projesi üzerinden neoliberal kentleşme dinamiklerinin sosyo-mekânsal yansımalarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla nitel bir araştırma örneği olan mevcut çalışma için doküman analizine başvurulmuştur. Betimsel analiz bulguları, kent yöneticilerinin siyasi popülaritelerini artırmak için büyük ölçekli kentsel projeleri stratejik araçlar olarak kullandıklarına işaret etmektedir. Ayrıca, projenin deprem riski bulunan dere yatağı üzerinde gerçekleştirildiği ve neoliberal kentleşme pratiklerinin doğal süreçleri göz ardı ettiği gerçeği ile örtüştüğü görülmektedir. Ek olarak yüksek kamu kaynağı aktarılan projenin, çevredeki lüks konut projeleri ve tüketim mekânları ile birlikte pazarlanarak sosyo-mekânsal ayrışmanın belirginleştiği bir kent yarattığını ileri sürmek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Neoliberal Kentleşme, Yerel Yönetimler, Afet, Mekânsal Ayrışma, Toplumsal Eşitsizlik

1. GİRİŞ

Kentleşme, ilk ortaya çıktığı dönemden bu yana çeşitli kesintilere rağmen hız kazanarak devam etmiştir. Özellikle son elli yılda, bu süreç farklı motivasyonlarla şekillenmiş ve küresel ölçekte yeni bir boyut kazanmıştır. Bu dönemde kentler, kapitalist sistemin talepleriyle uyumlu bir şekilde ilerleyen ve literatürde "neoliberal kentleşme" olarak tanımlanan bir dönüşüme tanıklık etmiştir (Harvey, 1989; Peck, Theodore&Brenner, 2009).

Neoliberal politikalar kentsel gündelik yaşamın çeşitli yönlerinin piyasa mantığına göre yeniden düzenlenmesine yönelik uygulamalara yön verirken, metropoller başta olmak üzere pek çok kent bu sürecin bir parçası olmuştur. Buna bağlı olarak söz konusu yerlerde barınmanın lüks konutlar ve güvenlikli siteler üzerinden dönüşümü toplumsal ayrışmayı hızlandırmış (Bal&Akyol Altun, 2016; Blandy, 2017; Hammad vd., 2025; Karadağ&Durukan, 2022), kentsel dönüşüm projeleri eliyle yapılı çevreye müdahaleler artmış (Bıçakcı, 2023; Le Galès, 2016; Mutlu Kılıç, 2016; Özsoy&Görgülü, 2022) ve kamusal alanlar neoliberal anlayışla dönüşüme uğramıştır (Altundal Öncü, 2015; Demircioğlu, 2017; Peterson, 2006). Ayrıca tünel, otoyol, havalimanı ve köprü gibi mega projeler (Giritlioğlu, 2024; Keleş vd., 2025; Köksal, 2024; Ullberg vd., 2023) kentin fiziki, ekonomik ve toplumsal boyutlarını etkileyen sonuçlar ortaya çıkarırken, soylulaştırma ve yerinden etme süreçleri de yaygınlaşan uygulamalar olmuştur (Erman, 2015; Tok&Oğuz, 2013; Smith, 1982; Smith, 1996; Tezcan&Penpecioğlu, 2010). Bunlara ek olarak, afetlerin ele alınma biçimi değişmiş ve sistemin ortaya çıkardığı yaratıcı yıkım etkilerini şiddetlendirmiştir (Aykutalp, 2019; Özuğurlu, 2015; Vera-Cortés&Macías-Medrano, 2020; Yükseker&Tekin, 2023).

Bütün bunların sonucunda yaşamın birçok unsuru, metalaştırılmış ve değişim değeri üzerinden ölçülebilir hale getirilmiştir (Apostolopoulou&Adams, 2019; McCarthy&Prudham, 2004). Gittikçe yaygınlaşan bu tür müdahaleler kentlerin sermaye birikim sürecinin bir parçası haline getirilmesine neden olmuştur. Kentsel alanlar kapitalist mantıkla yeniden üretilirken, çoğu zaman uzun vadeli çevresel ve toplumsal riskler göz ardı edilmiştir (Stoner, 2021). Bu süreçte kent yönetimleri, çeşitli söylemler aracılığıyla uygulamaları meşrulaştırmaya ve kent sakinlerinin söz konusu projeleri benimsemelerini hızlandırmaya yönelik çalışmalar yürütmüştür. Eleştirel coğrafyacılar, bu risk ve söylemleri çalışmalarının merkezine alarak kentlerin neden ve nasıl neoliberalleştirildiğini araştırmıştır. Bu kişiler dünya genelinde farklı somut örnekler üzerinden neoliberal müdahalelerle ilgili bütünsel bir değerlendirmeye katkı sunarken karar alıcılara bilgi sunmaya da çalışmıştır (Castree, 2008a).

Yukarıda verilen örneklerden de görüldüğü üzere neoliberal kentleşme, Türkçe literatürde farklı araştırmacılarca sıklıkla çalışılan bir kavramdır. Bu çalışmanın odak noktası da neoliberal kentleşmedir. Çalışma, rekreasyon alanı gibi kamusal bir alan üzerinden hem yerel yönetimlerin konumlanışını, hem barındırılan afet riskini hem de sosyo-mekânsal eşitsizlikleri incelemeyi amaçlamaktadır. Literatür incelendiğinde yerel yönetimler ile kentlerin neoliberalleşmesi arasındaki ilişkinin farklı çalışmalarda da ele alındığı görülmektedir. Bunların arasında yerel yönetimlerin kentsel rant yaratımındaki etkisi üzerine eğilenler azımsanmayacak sayıdadır. Bu çalışmaların önemli bir kısmı büyükşehirlere odaklanmaktadır. Ulutaş (2022) yerel yönetimlerin küresel rekabet sürecinde marka kent yaratma rolünü İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Gaziantep gibi büyükşehirler üzerinden incelemiştir. Öktem (2011) de kentleşme dinamikleri üzerinden yerel yönetimlerin sermaye birikim sürecindeki rolünü İstanbul örneğinde incelemiştir. Hâlbuki bahsedilen süreçler büyükşehirler dışında kalan kentlerin de bir gerçeği haline gelmiş ve söz konusu alanlarda mekânsal, ekonomik ve toplumsal etkilerde bulunmuştur. Bu çalışma ise Bandırma gibi bir ilçeye odaklanarak alandaki tartışmalara yerele özgü örnekler üzerinden katkı sunmaya çalışmaktadır.

Neoliberal kentleşme sürecinin afetlerle ilişkisi bu çalışmaya benzer yaklaşımlarla ele alınmıştır ancak çalışmaların kapsamında farklılıklar gözlenmektedir. Örneğin, Özuğurlu (2012), kentsel dönüşüm projeleri gibi müdahalelerin neoliberal kentleşme pratiklerinin bir parçası olduğunu belirtirken, kentlerin kamu yararını önceleyen bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini savunmaktadır. Benzer bir yaklaşımla Saraçoğlu ve Demirtaş (2014) da afet riski söylemlerinin, kentsel müdahalelere meşru bir zemin oluşturmak amacıyla kullanıldığına dikkat çekmektedir. Gedikli (2005) ise neoliberal kentleşme ile inşaat sektörü arasındaki ilişkiye odaklanarak, neoliberal mantığın rant odaklı yapısının 1999 depreminde yaşanan can ve mal kayıplarının temel nedeni

olduğunu savunmaktadır. Yazar, deprem riski taşıyan zeminlerde düşük maliyetle inşa edilen konutların bu kayıpların temel sebebi olduğunu ileri sürmektedir. Mevcut çalışma ise son yıllarda deprem ve yağmur sonrası su baskınlarının yaşandığı bir bölge hâline gelen Balıkesir'in Bandırma ilçesinde hayata geçirilen bir kamusal alan projesini incelemekte ve söz konusu projenin barındırdığı afet riski potansiyeline odaklanmaktadır. Bu risk potansiyeli yalnızca depremlerle sınırlı tutulmamakta, heyelan ve sel gibi diğer afet türleriyle de ilişkilendirilmektedir.

Mekân ile kentsel toplulukların sosyo-ekonomik özelliklerine ilişkin çalışmalara da literatürde sıkça rastlanmaktadır. Bu kapsamda incelenen çalışmaların büyük bir kısmı büyükşehirlerde yaşanan örnekler üzerinedir. Karadağ ve Durukan (2022) güvenlikli sitelerin neoliberal kentleşme süreçlerinin bir parçası olarak mekânsal ayrışmayı beraberinde getirdiğini ileri sürdüğü çalışmasında Ankara ve İzmir gibi büyükşehirlerdeki konut projelerine odaklanmıştır. Tutar ve Bal (2019) neoliberal kentsel dönüşüm süreçlerinde büyük ölçekli projeler aracılığıyla yaratılan kentsel rantı ve bu kapsamda değişen mülkiyet ilişkilerini İzmir örneği üzerinden incelemiştir. Uyanıker Kırbaş (2017), yüksek lisans tezinde Ankara'da kent merkezi ile çeperini ayrı ayrı ele alarak, bu alanlarda yaşayan farklı toplumsal grupların mekânsal olarak nasıl ayrıştığını ve bu ayrımın, kentsel olanaklara erişim açısından da ortaya çıkardığı farklılıkları ortaya koymuştur. Mevcut çalışma bir yandan neoliberal kentleşmenin sosyo-mekânsal eşitsizlikler ortaya çıkardığını ileri sürmekte ve bu bakımdan örnekleri yukarıda verilen çalışmalarla örtüşmektedir. Öte yandan farklı ölçekte bir yerleşmeyi odağına alarak daha önceden çalışılmamış bir örnek üzerinden literatüre katkı sunmaya çalışmaktadır.

Çalışma, yukarıda bahsedilen üç farklı boyutu odağına alırken, bu boyutları yerel yönetim tarafından kamusal bir alan olarak tasarlanan rekreasyon projesi üzerinden değerlendirmektedir. Literatürde rekreasyon alanlarına yönelik çalışmalar bulunmakla birlikte kentsel açık alanlar veya parklar aracılığıyla kentlerin neoliberalleştirilmesi süreçlerine dair çalışmalar oldukça yetersiz görülmektedir. Çobanyılmaz Öztürk (2017) İstanbul'da yeşil alanların tematik parklara dönüştürülmesi üzerine yaptığı çalışmada bu alanların metalaştırılarak özel alanlara dönüştüğünü ileri sürmüştür. Altundal Öncü'nün (2015) Ankara'da Dikmen Vadisi örneği üzerinden yaptığı çalışma, somut bir vakaya dayanması açısından dikkat çeken bir örnektir. Yazar, kentsel mekâna yapılan müdahalelerin sosyo-mekânsal sonuçlarını incelemiş ve parkın neoliberal kentleşme süreçlerinin bir örneği olarak kabul edilebileceği sonucuna ulaşmıştır. Büyükcivelek (2017) ise Ankara'da bulunan Gençlik Parkı'nın 2000 sonrası geçirdiği dönüşümün İslamcı neoliberal bir karaktere sahip olduğunu ve parkın rekreasyon amacının geri planda bırakıldığını iddia etmiştir. Yazara göre park piyasalaşırken tüketim, parkta zaman geçirmenin koşulu haline gelmiştir. Sevim (2019) ise Atatürk Orman Çiftliği arazisinde hayata geçirilen Ankapark projesini, kamu kaynaklarının özel sektöre aktarılması süreci ile ilişkilendirerek parkı eleştirel bir perspektiften ele almıştır. Bu çalışma ise inşa süreci devam etmekte olan bir parkı idarî, mekânsal ve sosyo-ekonomik etkileri açısından ele almaya çalışmaktadır.

Literatürde neoliberalleşmenin kentleşme pratiklerinde nerede yer aldığını inceleyen somut örneklerin artmasına duyulan ihtiyaçtan hareketle mevcut çalışma, Balıkesir'in Bandırma ilçesinde yer alan Malta Deresi Rekreasyon Alanı Projesini incelemektedir. Araştırmanın temel amacı kentsel alanlara rekreasyon projeleri aracılığıyla yapılan müdahalelerin neoliberalleşme ile nasıl ilişkilendiğini ortaya koymaktır. Bu doğrultuda çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

1. Neoliberal kentleşme süreçlerinde, rekreasyon ve açık alan projeleri hangi uygulamalarla hayata geçirilmektedir?
2. Rekreasyon projelerinin uygulandığı alanlarının fiziksel özellikleri neoliberal kentleşme stratejileriyle nasıl ilişkilenmektedir?
3. Rekreasyon projelerinin mekânsal dağılımı, farklı kentsel toplumsal gruplar arasında ne tür eşitsizlikler yaratmaktadır?

Her ne kadar neoliberal politikaların yapım süreci ve etkileri hakkında gelişmiş bir literatür bulunsa da bu politikaların farklı mekânsal pratiklerle ele alınması önem taşımaktadır. Bahsi geçen proje ile ilgili yerel basında haberler ortaya çıksa ve gündelik yaşamda eleştiriler yapılsa da konuyu teorik bir yaklaşımla ele alıp

değerlendiren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Buna bağlı olarak çalışma, Malta Deresi Rekreasyon Alanı Projesi örneği üzerinden literatüre bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

2. NEOLİBERAL KENTSEL GELİŞME SÜREÇLERİ

Kentsel alanlar, yalnızca mekânsal değil aynı zamanda maddi, doğal ve kültürel süreçlerin karşılıklı etkileşimiyle şekillenen karmaşık yapılardır (Swyngedouw, 1999). Bu çok katmanlı yapı, toplumsal, ekonomik ya da politik alandaki değişimlerin kentlerde somut karşılıklar bulmasına neden olmaktadır. Nitekim 1970'lerin sonlarından itibaren etkisini artıran neoliberal politikalar, yalnızca ekonomik alanla sınırlı kalmamış, gündelik yaşamı içerisine alan kentleşme süreçlerinde de belirleyici olmuştur. Bu süreçlerde diğer pek çok faktör göz önünde bulundurulmaksızın kentlerin neoliberal mantıkla yeniden şekillendirilmesi yaygın bir eğilim haline gelmiştir (Apostolopoulou&Adams, 2019).

Olağan koşullarda yeşil alanlar bir meta olmadığından varlığı ya da değeri ticari ilişkilere konu değildir (McCarthy&Prudham, 2004) ancak kapitalizmin etkisiyle bu alanlara bakış açısı değişmiş ve söz konusu yerler insan müdahalesine açık "ücretsiz kaynaklar" ve "hediyeler" olarak kabul edilmiştir (Foster, 2012; Katz, 1998; Şengül, 2015). Böylece bir yatırım nesnesi halinde sermaye krizini aşma çabalarında ve birikim sürecinde kendine yer bulmuştur (Çoban vd., 2015; Robertson, 2004). Sonuç olarak da yeşil alanlar gittikçe artan ölçüde neoliberalleşme projesinin vazgeçilmez bir unsuru ve kentsel alanlardaki yaratıcı yıkımın bir parçası haline getirilmiştir (Castree, 1995; Castree, 2008a; McCarthy&Prudham, 2004).

Bahsi geçen bu yaratıcı yıkım, eleştirel coğrafyacıların da ilgi alanına girmiştir. Kentleri eleştirel coğrafya perspektifinden ele almak birbiri ile yakından ilişkili toplumsal, ekonomik, politik ve çevresel boyutları bir arada değerlendiren bir yaklaşım sunmuştur (Heynen, 2014). Eleştirel coğrafyacılara göre kentsel mekân kapitalist sistemin beklentileri doğrultusunda şekillenmektedir. Buna bağlı olarak yapılı çevre, elitlerin tüketimine uygun şekilde tasarlanmakta, yerel arazi kullanımı büyük ölçekli projelere açılmakta ve kalkınma politikaları sermayenin taleplerine göre şekillenmektedir (Theodore vd., 2012). Neoliberal kentleşme süreçlerinde konut ve altyapı projelerinin yanında mega üstyapı projeleri de bu bağlamda değerlendirilmektedir (Danso vd., 2021; Kennedy, 2015 Kometa vd., 2018). Ayrıca, kamusal alanlar azalırken hiper-gerçek peyzajlar ve yapay su kütleleri gibi teknokratik rekreasyon alanları yaygınlaşmaktadır (Yiğit Turan, 2012). Bütün bunlar mülkiyeti kamuda olan alanların özelleştirilmesi (*privatization*), daha önceden fiyatlandırmaya konu olmayan alanların piyasalaştırılması (*marketization*), kamusal engellemelerin önünü alabilmek amacıyla kuralsızlaştırma (*deregulation*) ve neoliberalleşmenin önünü kamu aracılığıyla açabilmek için yeniden kurallaştırma (*reregulation*) ve benzeri uygulamalar aracılığıyla mümkün olmaktadır (Castree, 2008a).

Kentlerde ve hinterlandında farklı ölçeklerin de etkisiyle ortaya çıkan neoliberalleştirme süreci toplumsal, politik ve çevresel boyutlar içerdiğinden karmaşıktır (Castree, 2008b; Heynen&Robbins, 2005). Ayrıca, neoliberal hegemonya etkilerini gizlediğinden bu süreçte ortaya çıkan etkiler her zaman kolayca algılanamamaktadır (McCarthy & Prudham, 2004). Bu karmaşık süreçten kimlerin faydalandığını ve kimlerin zarar gördüğünü ortaya koymak ise entelektüel bir çaba gerektirmektedir (Heynen, 2014). Bu konudaki çabalar soyut neoliberalleşme tartışmalarını somut inceleme alanları, bilgi ve deneyimler ile zenginleştirirken, öte yandan teorik tartışmalara yerel örnekler üzerinden katkı sunmaktadır (de Freitas vd., 2015; McCarthy&Prudham, 2004).

2.1. Neoliberal Kentleşme Sürecinde Yerel Yönetimlerin Rolü

Kentlerin kapitalist sistemin çıkar ve taleplerine uygun hale getirilmesi kurumsallaşmış siyasal ittifaklar üzerinden mümkün hale gelmektedir (Heynen & Robbins, 2005). Bir diğer deyişle kentler özelleştirme, çitleme, piyasalaştırma ve finansallaştırma gibi uygulamalara konu edilirken süreç yalnızca özel sektör eliyle şekillenmemekte, kamu kesimi ve sivil toplum da kapitalist sistemin genişlemesine zemin hazırlamaktadır (Bigger&Dempsey, 2018; Castree, 2008a; Çoban, 2020; Heynen&Robbins, 2005).

Yerel yönetimler, kamu hizmetlerinin yönetiminde özel sektörden giderek daha fazla etkilenmekte ve onunla iş birliği yapmaktadır (Cook, 2009). Böylelikle kentsel faydalar güçlü grupların eline bırakılmaktadır.

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde bu süreç, kapitalistler ve bürokratlar arasında patron-müşteri ilişkileri kurulmasına veya mevcut ilişkilerin güçlendirilmesine destek sağlamaktadır (Reinsberg, Kentikelenis&Stubbs, 2019). Kamu yararı yerine mali, siyasi ve sosyal kazanımlara öncelik veren kararlar, siyasi ve bürokratik kurumların meşruiyetini zayıflatmakta ve kentsel planlamayı yolsuzluğa açık hale getirmektedir (Nkula-Wenz vd., 2023).

Kent yönetimleri, neoliberal politikalar doğrultusunda çeşitli projeler gerçekleştirirken tanınmak ve prestij kazanmak amacıyla imza projeler başlatma konusunda güçlü bir motivasyona sahiptir (Kennedy vd., 2014; Tekeli, 2012). Her ne kadar mega rekreasyon projeleri kamu borçlarıyla finanse edilmekte ve büyük mali ve siyasi kaynaklar gerektirmekte ise (Harvey, 2008) de başkanlar sıklıkla bu projelere başvurmaktadır. Bu durumun temel nedeni, yerel yönetimlerin kentleri metalaştırıp pazarlanabilir varlıklara dönüştürerek gayrimenkul değerlerini artırma isteğidir (Uzunçarşılı Baysal, 2015; TMMOB Mimarlar Odası, 2014).

Neoliberal sistemin istek ve talepleri, kentsel oyuncuların maddi, ideolojik ve söylemsel stratejileri ile sürdürülmektedir (Castree, 1995). Siyasi iktidar sahipleri projelerine söylemsel kılıflar hazırlamakta hızlı hareket ettiklerinden, yeşil kamusal alanların fiziksel yönlerinin yanı sıra, bu alanlar üzerinde kullanılan söylem ve dilin incelenmesi hayati öneme sahiptir (Fernández Álvarez, 2012). Bu nedenle rekreasyon alanları başta olmak üzere kentlerdeki güç dinamiklerini ve sosyal eşitsizlikleri şekillendiren siyasi hamlelere dikkat çekilmelidir (Brownlow, 2006).

Kent yöneticileri temel hizmet sorumluluklarını yerine getirmedikleri ya da kamu harcamalarını toplumsal faydalarla uyumlaştır(a)madıkları durumlarda, "büyük lig" imajı yaratmak, "dünya standartlarında" kentler oluşturmak ya da kentlerin "rönesansını" teşvik etmek gibi söylemler kullanmaktadır (Eisinger, 2000; Kennedy vd., 2014). Kapitalizmin yerel tezahürlerini yansıtan mega projelerle "marka peyzajlar" ortaya çıkarken (Rek-Woźniak, 2023) dönüşen sermaye ile girilen ilişkinin yerel halka da fayda sağlayacağı iddiası ileri sürülmektedir (Correia, 2005). Böylece projeler retorikle birleştirilerek yerelde olası sosyo-ekonomik tartışmalar dengelenmektedir (Apostolopoulou&Adams, 2019).

2.2. Afet Riskinin Neoliberal Politikalarla Yeniden Üretimi

Neoliberalleşme süreçleri kentlere yön verirken kendine özgü çelişkileri de ortaya çıkarmaktadır (Swyngedouw, 1996). Kapitalizmin tam anlamıyla kontrol edilememesi, toplumsal ve doğal süreçlerde çelişki ve çatışmaları beraberinde getirmektedir (Swyngedouw, 1999). Bu sistemde doğa da tamamen kontrol altında olmadığından sistemin giderek daha fazla bağımlı hale geldiği doğal süreçlere yapılan müdahaleler, istenmeyen sonuçlar doğurabilmektedir (Smith, 2007). Bu nedenle kentsel alanlara neoliberal müdahalelerin sonuçları dikkatle değerlendirilmelidir (Kim, 2017).

Çağdaş kent yaşamının sosyal ve ekolojik temelleri doğal istikrarı ve sürdürülebilirliği tehdit ettiğinden neoliberal kent literatürünü afet çalışmalarıyla ilişkilendirmek mümkündür (Carraro vd., 2021). Kapitalist kentleşme, sebep olduğu afetler aracılığıyla toplumsal krizler ve kırılganlıklar ortaya çıkarmaktadır (Madden, 2021). Sistem yalnızca afetlere sebep olmakla kalmayıp aynı zamanda afet sonrası projeler ve kamu hizmetleri aracılığıyla krizlerin fırsata çevrilmesine de zemin hazırlamaktadır (Salazar Perez&Cannella, 2011).

Burada dikkat çekilmesi gereken nokta, afetlerin 'doğallık' niteliğinin gerçekte var olmamasıdır. Bu, insanların doğrudan veya dolaylı müdahaleleri ile doğal süreçleri afete dönüştürdüğü anlamına gelmektedir (Madden, 2021). Toplumsal eylemlerden bağımsız olarak ortaya çıkan jeolojik, biyolojik ve kimyasal süreçler, doğal alanları etkilemekle birlikte (Smith, 2007) insan eliyle tasarlanmış mekânlar, doğal dengenin bozulmasına ve afet olasılığının artmasına neden olmaktadır. Doğal arazinin yalnızca fiyat veya değişim değerine odaklanan paydaşlar, peyzaja katkıda bulunan çeşitli unsurların yanı sıra bölgenin jeofiziksel özelliklerini ve arazi üzerindeki tarama, taşıma, doldurma gibi faaliyetleri görmezden gelmektedir (Oulahen & Ventura, 2023). Bu bakış açısı, 'doğa' ve 'toplumun' iç içe geçmiş doğasını vurgulayarak afetlerin çok boyutlu incelenmesine olanak tanıyan değerli bir teorik temel sunmaktadır (Carraro vd., 2021).

Özellikle yüksek afet riski bulunan bölgelerde geliştirilen projeler, kentsel ekosistemler ve topluluklar göz ardı edilerek tasarlanmaktadır (Carraro vd., 2021). Bu projelerde idareler çoğu zaman üzerine düşen sorumluluğu

yerine getirmemektedir. Green'in (2005) de vurguladığı üzere, birçok 'doğal' afet aslında merkezi veya yerel yönetimlerin siyasi ve ekonomik karar ve eylemlerinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, idarelerin uygulamalarına odaklanan afet kriminolojisi *(disaster criminology)* tartışmaları bir gereklilik haline gelmektedir.

2.3. Kentsel Eşitsizliklerin Neoliberal Kentleşme Süreçleriyle İlişkisi

Kentler neoliberalleşirken bireylerin ve toplulukların kentlerle kurduğu ilişkiler radikal bir biçimde yeniden şekillenmektedir. Kent sakinleri, kentsel sistemin birer parçası olduklarından müdahaleler bu kimseler üzerinde olumsuz etkiler ortaya çıkarmaktadır (Bakker, 2010; Swyngedouw, 1996). Kentsel toplumsal gruplar arasında artan adaletsizlikler ise bu etkilerin en görünür olanlarındandır.

Kentsel rant yaratan pahalı yatırımlar yalnızca kentlerin fiziksel yapısını şekillendirmemekte aynı zamanda kent sakinlerinin gündelik yaşamını etkileyerek mekânsal eşitsizlikleri derinleştirmektedir (Tekeli, 2012). Bölgeler arasında eşitsiz dağılan kentsel altyapı ile artan gelir ve mülkiyet eşitsizliği doğrudan bağlantılıdır (Fernández Álvarez, 2012). Peyzaj ve yeşil alanların yakınındaki mülklerin değeri, bu olanaklardan yoksun bölgelere kıyasla daha yüksektir ve bu fark genellikle "ekosistem hizmetleri" için "ödeme istekliliği" olarak adlandırılmaktadır (Çoban, 2020). Bu tür doğal varlıklar, alım satıma konu olarak bireylerin keyif sürdüğü alanlara dönüşmektedir (Lefebvre, 2012). Bu süreçten ise sadece sınırlı sayıda kent sakini faydalanmakta ve satın alma gücünden yoksun olanlar, eşitsiz dağılmış çevresel olanakların dezavantajlarıyla karşı karşıya kalmaktadır (Çoban, 2020; Heynen vd., 2006). Ayrıca, rekreasyon alanları çoğunlukla profesyonel spor etkinliklerine katılabilecek ve son moda açık hava kafelerinde vakit geçirebilecek maddi imkâna sahip kimseler için tasarlanmaktadır (Eisinger, 2000). Gelirin dengesiz bir şekilde dağıtıldığı bu sistemde fiyatlandırma uygulamaları ilgili toplulukların bu süreçlerden dışlanmasına yol açmaktadır (Heynen&Robbins, 2005; Akın, 2014). Ne var ki, ortaya çıkan göz kamaştırıcı yaşam çevreleri, mekânsal müdahalelerin yarattığı eşitsizliklere kayıtsız kalmayı da beraberinde getirmektedir (Keskinok, 2012). Bunun sonucunda kentsel süreçler, doğanın belirli gruplar lehine dönüşümü ile karakterize hale gelmektedir.

Son olarak, çevresel yüklerin ve faydaların belirli coğrafi alanlar üzerindeki dağılımına odaklanmak, kentsel mekânları statik ve sınırlı olarak görme hatasına yol açabilmektedir (Kim, 2017). Dolayısıyla, yalnızca proje sahasının değil, aynı zamanda hinterland üzerindeki etkilerin de analiz edilmesi ve diğer yatırımlar hakkında ayrıntılı yorumlar yapılması gereklidir.

3. YÖNTEM

Nitel araştırma olarak tasarlanan mevcut çalışma, bir durum çalışması örneğidir. Psikoloji ve sosyoloji üzerine temellenen vaka çalışması, bir ya da birden fazla durumu belirli bir bağlam içerisinde incelemeye olanak sağlayan bir desendir (Yıldırım&Şimşek, 2011). Bu desen kapsamında tek bir vaka ayrıntılı biçimde incelenebileceği gibi, birden fazla vaka da karşılaştırmalı olarak ele alınabilmektedir. Bu durumda incelenen olay veya olgunun bir vaka olarak değerlendirilebilmesi için araştırma kapsamında tanımlanmış sınırlara sahip olması gerekmektedir (Stake, 2003).

Bu çalışma, Balıkesir'in Bandırma ilçesinde 2019-2024 yılları arasında görev yapan yerel yönetimin öncülüğünde geliştirilen, yapımına 2022 yılında başlanan ve inşaat süreci günümüzde de devam eden Malta Deresi Rekreasyon Alanı Projesini konu edinmektedir. Söz konusu proje, ilçeye yeni bir kamusal rekreasyon alanı kazandırma amacıyla gündeme gelmiş ve deprem, heyelan ve su taşkını gibi doğal risklere rağmen hayata geçirilmeye çalışılmıştır. Bir önceki dönemde görev alan belediye yönetimi, projenin gerçekleşmesi yönünde yoğun çabalar sarf etmiştir. Henüz tamamlanmamış olan bu proje, yalnızca ilçe belediyesi ve Devlet Su İşleri (DSİ) gibi kamu kurumlarını değil, aynı zamanda özel sektör girişimcilerini ve yerel halkı da sürecin bir parçası haline getiren çok özneli bir bağlama sahiptir. Çalışmanın odak noktasını ise projenin hayata geçirilmesinde yerel yönetimin üstlendiği rol, proje alanının olası afet riskleri karşısındaki kırılganlığı ve proje ile bölgenin sosyo-mekânsal özellikleri arasındaki ilişki oluşturmaktadır.

Gündeme geldiği dönemde proje ile ilgili olumsuz eleştirilerin yapılması, proje zemininin sağlam olmadığına dair mühendislerden bilgilerin alınması, burada bulunan hem konut hem iş alanlarının fiyatlarının

kent geneline göre daha yüksek olması ve projenin gerçekleştiği mahalle ve çevresinin kentin üst gelir grubunun tercih ettiği alan haline gelmiş olması bu çalışmanın başlangıcını oluşturmuştur. Buradan hareketle öncelikle konu ile ilişkilendirilebilecek neoliberal kentleşme literatürü taranmıştır. Ardından proje ile ilgili haberler, belediyenin paylaşımları, stratejik planlar, belediye başkanlarının demeçleri ve resmî belgeler araştırılmıştır. Bu kaynaklar, yerel yönetimin bu süreçte ne gibi adımlar attığını göstermeyi ve projenin kamuoyuna nasıl sunulduğu incelemeyi sağlamıştır. Bunun yanında emlak sitelerinden alınan bilgiler kentteki sosyo-mekânsal eşitsizlikleri göstermek açısından yararlı olmuştur. Son olarak, eldeki bulgular betimsel olarak analiz edilmiştir.

Nitel araştırma yürütenlerin süreçte göz önünde bulundurması gereken hususların başında tutarlılık (*consistency*) ve tarafsızlık (*neutrality*) gelmektedir (Guba&Lincoln, 1982). Mevcut çalışmada bu hususlar göz önünde bulundurulmuş ve bulgular uzun yıllardır sulak alanlar üzerine çalışan bir uzman ile paylaşılarak, bilgi ve görüşleri alınmıştır. Gazete haberlerinin doğruluğunu teyit etmek için resmî kurumlara ait belgeler ve EKAP sisteminde paylaşılan bilgilere başvurulmuştur. Proje ile ilgili farklı zamanlarda yayınlanan haberlerin karşılaştırılması yapılmıştır. Ek olarak, çalışma hem kentleşme literatürü hem de proje alanına dair bilgiye sahip bir uzman ile paylaşılmış ve alınan görüşler doğrultusunda çalışma yeniden gözden geçirilmiştir.

4. BULGULAR

Çalışmanın bulgularına geçmeden önce Bandırma hakkında bilgi vermek yerinde olacaktır. Türkiye'nin Marmara Bölgesi'nde yer alan Balıkesir, batıda Ege Denizi ve kuzeyde Marmara Denizi arasında konumlanmaktadır. İl, güneybatıda İzmir, güneydoğuda Manisa, doğuda Kütahya ve Bursa ve kuzeybatıda Çanakkale illeri ile komşudur. Bandırma, Balıkesir'e bağlı 20 ilçeden biri olup, ilin kültürel ve ekonomik yapısına önemli katkılar sağlamaktadır.

2017 yılında yapılan İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması'nda Bandırma, Balıkesir içindeki en gelişmiş ilçe olarak birinci sırada yer almıştır. Ancak 2022 yılında bu sıralamada dördüncü sıraya gerilemesine rağmen, Türkiye'nin ikinci kademe gelişmiş ilçeleri arasında konumunu korumaktadır (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2019; Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2022). Önemli ulaşım ağlarının kesişme noktasında bulunan Bandırma, Bursa, İstanbul ve İzmir gibi büyük metropollere yakınlığı sayesinde bölgedeki endüstriyel desantralizasyon sürecinde alternatif bir merkez olarak önemli bir rol üstlenmektedir (Güney Marmara Kalkınma Ajansı, 2013). 160.000'i aşan nüfusuyla Bandırma, birçok ilçe ve bazı illerden daha büyük bir nüfusa sahiptir. Sanayi yatırımlarındaki hızlanma ile nüfusun 2040 yılına kadar 250.000'e yaklaşması beklenmektedir (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2014).

Bandırma'da kentsel alan, kuzeyde Marmara Denizi, güneyde ise askeri bölgelerle sınırlandırıldığından, kent doğu ve batı yönünde genişlemektedir. Bu nedenle yeni yerleşimler ve projeler, bu koridor boyunca yoğunlaşmaktadır. Malta Deresi Rekreasyon Alanı Projesi de bu alanda ortaya çıkan önemli girişimlerden biridir.

4.1. Malta Deresi Rekreasyon Alanı Projesi Öncesi Durum

Bandırma'da sermaye hareketlerinin hızlanması yönünde güçlü talepler söz konusudur. Ulusal ve uluslararası yatırımcıların yanı sıra yerel karar vericiler de bölgedeki yatırımları hızlandırmak için aktif çaba sarf etmektedir. Önceki dönemlerde görev yapmakta olan belediye başkanları da yerel kalkınmaya odaklandıklarını ve Bandırma'yı cazip bir yatırım merkezine dönüştürecek projeleri hayata geçirmeyi hedeflediklerini çeşitli platformlarda ifade etmişlerdir (Bandırma Şehir, 2019; Emlak Kulisi, 2014).

Projenin yer aldığı alan, çalışmaya başlamadan önce yazarın bir gündelik konuşma sırasında öğrendiği üzere, orta yaşlı insanların çocukken oyun oynadıkları bir yerdir. Yapılaşmanın daha az yoğun olduğu o dönemlerde, Malta Deresi ve çevresinde sebze bahçeleri bulunan geniş tarım arazileri mevcuttur. Ancak kent büyüdükçe bu alanlar yapılaşmaya açılmış ve tarımsal kullanımlar ortadan kalkmıştır (Ertin, 1993).

Malta Deresi Rekreasyon Alanı Projesi alanı, uzun yıllardır yerel karar vericiler tarafından geliştirilmesi planlanan bir bölge olmuştur. 2009 yılında dönemin belediye başkanı, derenin konteyner depolama alanına dönüştürülmesinin planlandığını açıklamış ve 1.200 dönümlük bir alanda Türkiye'nin en büyük beş projesinden

biri olacağını belirtmiştir (Deniz Haber, 2009). Daha sonra Bandırma Belediyesi, Malta Projesi'ne 2010-2014 stratejik planında yer vermiştir (Bandırma Belediyesi, 2009). Proje, 2015-2019 stratejik planında da yer almış ve rekreasyon alanının 2016-2019 yılları arasında kurulması hedeflenmiştir (Bandırma Belediyesi, 2014). Aynı dönemde belediye başkanı, derenin ıslahının ardından bölgenin yeşillendirileceğini ve çocuk eğlence merkezi olarak tasarlanacağını açıklamıştır (Bandırma Manşet, 2018). 2020-2024 stratejik planında ise projenin büyükşehir belediyesi ile iş birliği içinde yürütüleceği ve 2024 yılında tamamlanmasının planlandığı belirtilmiştir (Bandırma Belediyesi, 2019). Proje, belediye tarafından uzun yıllardır önerilmiş olmasına rağmen, yönetim değişikliği öncesinde hayata geçirilememiştir. Hayata geçirilmeye başladığında ise dönemin belediye başkanının kendini önceki dönem yöneticilerinden farklı bir konuma yerleştirmesine imkân sağlamıştır (bkz. Bandırma Manşet, 2024).

Fotoğraf 1 – Bandırma Merkez ve Malta Deresi'nin Konumu, 2025 Kaynak: Google maps

Photo 1- Location of Bandırma Centre and Malta Stream, 2025 Source: Google maps

Yaklaşık 100.000 metrekarelik bir alana yayılan projede, kafeler, restoranlar, çocuk oyun alanları, amfi tiyatro ve biyolojik gölet gibi donatılar yer alması planlanmıştır (Bandırma Gerçek, 2022b). Dönemin belediye başkanı, belediyenin öz kaynaklarıyla finanse edilmesi planlanan projenin başlangıç maliyetinin 18 ilâ 20 milyon lira olarak tahmin edildiğini ancak döviz kurlarındaki dalgalanmalar nedeniyle maliyetin 40 ilâ 50 milyon liraya çıkabileceğini ifade etmiştir (Belediye Haber, 2022; Bandırma Manşet, 2022).

4.2. Malta Deresi Rekreasyon Alanı Projesi Süreci

Neoliberal kentleşme süreçleri, kimi örneklerde kamu-özel sektör iş birliği üzerinden şekillenmektedir. Söz konusu rekreasyon alanı projesinde de benzer bir işbirliğine gidilmiştir. İşbirliğinin ilk adımı biyolojik gölet yapımına yönelik ihale olmuştur. Biyolojik göletler bir yandan kentte ekosistemin zenginleşmesine imkân sağlarken bir yandan da rekreasyon amacına hizmet etmektedir (Erduran Nemutlu, 2021). Elektronik Kamu Alımları Platformu (EKAP) verilerine göre projenin ihalesi 12 Mayıs 2022 tarihinde gerçekleştirilmiş ve yaklaşık maliyetin altında teklif veren firmalar bulunmasına rağmen, ihale 16.777.777 lira ile en yüksek teklifi veren firmaya verilmiştir. Proje başlarken toplam maliyetin yaklaşık 20.000.000 lira olması beklenirken dolar kurundaki artışa bağlı olarak bu tutarın iki katına çıkabileceği öngörülmüştür (Bandırma Manşet, 2022).

Proje başlamasına karşın, ihaleden yaklaşık 1 yıl sonra 6 Nisan 2023 tarihinde firma hak edişlerinin ödenmediğini belirterek ihtarname göndermiştir. Belediye buna karşılık 25 Nisan 2023 tarihinde 'yüklenicinin yükümlülüklerini yerine getirmemesi' gerekçesiyle ihaleyi iptal etmiştir. Konu mahkemeye taşınınca talep edilen bilirkişi raporunda inşaatların tamamlandığı tespit edilmiştir (Telegram Haber, 2023). Bu süreçte belediyeden bir yetkili bazı özel işlerini de bu firmaya yaptırdığı ve parasını ödemediği anlaşılmıştır. Yeni belediye başkanı göreve geldiğinde bahsi geçen sebeple söz konusu kamu görevlisini görevden uzaklaştırmıştır. Bu kişi idare mahkemesinde görevden alınma kararına itiraz etmiş, ancak dava reddedilmiştir. Savcılık soruşturması ve mahkeme süreci Mayıs 2025 itibarı ile devam etmektedir (Banses Gazetesi, 2024; Balıkesir Yenigün, 2025).

Proje öte yandan özel mülkiyete dair yeni sorunları beraberinde getirmiştir. Neoliberal kentleşme politikalarının kamusal alanların özelleştirilmesi ile anıldığı literatüre rağmen, burada farklı bir tablo ortaya çıkmıştır. Belediye, projeyi gerçekleştirilebilmek için 2015 yılında bu bölgede özel mülkiyetteki toprakları kamulaştırma yoluna gitmiştir (Bandırma Manşet, 2015). İlerleyen süreçte projeyi başlatan belediye başkanı, birden fazla kurumun ve otoritenin dâhil olduğu karmaşık süreçlerden kaçınmak amacıyla projenin dere yatağından bağımsız olarak belediye arazisi üzerinde inşa edildiğini belirtmiştir (Sonkurşun, 2023b). Buna karşın, özel mülkiyete konu alanlar da proje sahasına dâhil edilmiş ve bu durum belediye ile mülk sahipleri arasında davaya konu olmuştur. Kamulaştırmasız el atmanın uygulandığı alandaki mülk sahiplerince açılan 10 farklı davada alınan kararlar bu kişiler lehine sonuçlanmış ve sürecin sonunda belediye, mülk sahiplerine 75.000.000 lira borçlanmıştır. Gelinen noktada belediye, borcu kendi bünyesinde bulunan arsalar ile takas yoluna gitmek istemiştir (Bandırma Gerçek, 2024; Bandırma Manşet, 2024).

Bahsedilen proje, neoliberal kentleşme süreçlerinde kamu kaynağının büyük projeler yoluyla özel sektöre aktarılmasının bir örneğidir. Neoliberal politikaların küresel ekonomik sistemle ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda proje maliyetindeki artış da olağandır. Bu durum son kertede belediyenin bütçesine yük oluşturmaktadır. Bahsedilen kamulaştırmasız el atmalar da anayasada belirtilen mülkiyet hakkının zarar görmesinin yanında hâlihazırda borçları olan belediye için yeni mali yükler yaratmıştır. Burada hak sahiplerine ödenecek 75.000.000 liranın projenin beklenen maliyetinden daha yüksek olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Yerel yönetimler eliyle gerçekleştirilen projelerin kamunun çıkarına hizmet etmesi beklenirken buradaki uygulama bireysel çıkarın önünü açmaktadır. Bu bölgede inşa edilen konutlar ise proje öncesinde arsa satın alan mülk sahiplerine rant getirisi sağlamaktadır. Uygun fiyata satın aldıkları arsalar üzerinde yükselen binalar, kentin en yüksek bedelle satılan/kiralanan konutlarına ev sahipliği yapmaktadır.

Son olarak, davaya konu edilen durum kamu kesimi ile özel sektör arasında kurulan patron-müşteri ilişkilerinin bir noktadan sonra farklı bir boyut kazandığını göstermektedir. İhaleyi alan firmanın aynı zamanda belediye personelinin özel işlerini yapması patronaj ilişkilerinin kurulduğuna işaret etmektedir.

Yerel yönetimler için hayata geçirdikleri projelerin kent sakinleri tarafından desteklenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle her fırsatta hayata geçirdikleri projelere ilişkin kamuoyunu ikna etmeye yönelik olumlu ifadeler kullanmaya başvurmaktadır. Taranan yerel gazete haberleri incelendiğinde belediye başkanının kentin marka değerinin artırılması, projenin kendinden sonrakilere model olma potansiyeli ve parkın fiziksel büyüklüğü gibi temalar üzerine odaklandığı görülmüştür (Belediye Gazetesi, 2022; Birlik Gazetesi, 2023; Marmara Olay, 2023; Memleket, 2023). Parka dair bu gibi nitelemeler neoliberal kentsel uygulamaların nasıl sunulduğunu ortaya koymak açısından önemlidir. Neoliberal mantıkta üstünlük ifade eden tanımlamalar kentler arası rekabette önemlidir. Nitelik açısından ihtiyaçlara yeteri kadar cevap veremese ve kamu kaynağının kaybına neden olsa da bu tür yatırımlar kent yönetimlerinin prestijini artırmaktadır. Böylelikle bir sonraki dönemde de seçilmeleri için yöneticilerin elini güçlendirme potansiyeli barındırmaktadır.

Proje sürecine dair bir diğer önemli konu ise idareler arası koordinasyon eksikliğidir. Projenin dere yatağı ve su toplama alanı içinde yer alması sebebiyle, müdahaleler Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün (DSİ) denetimi ve onayını gerektirmektedir (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, tarih yok). DSİ Genel Müdürlüğü ise proje alanı için dört önemli noktaya dikkat çekmiştir:

- Dere yatağı ıslahının yapılması,
- Bandırma-Erdek karayolu üzerindeki menfezin onaylı inceleme raporuna uygun şekilde yeniden inşa edilmesi,
- Malta Havzası'na yukarıdan gelebilecek ağaç, dal, kum ve çakıl gibi malzemelerin tutulması amacıyla tutma barajı inşası,
- Yapılacak müdahalelerin hem planlara hem de kadastro kayıtlarına işlenmesi.

Buna karşın proje faaliyetleri DSİ'ye herhangi bir bildirimde bulunulmadan ve görüş alınmadan başlatılmıştır (Bandırma Gerçek, 2022a). Bu nedenle, Bandırma Kaymakamlığı belediyeye resmi bir uyarı yazısı göndererek, olası olumsuz sonuçların sorumlusunun belediye olacağını belirtmiştir. Mevcut stratejik planda

"Malta Deresi Projesi'nin kalan bileşenlerinin tamamlanması" hedeflenmiş olsa da yeni belediye başkanı herhangi bir sorumluluk üstlenmemek amacıyla müfettiş incelemesi olmadan belge imzalamayacağını açıklamıştır (Banses Gazetesi, 2024; Bandırma Belediyesi, 2024).

4.3. Malta Deresi Rekreasyon Alanı Projesinde Son Durum

4.3.1. Afet Riski Altında Yeşil Alan Projesi

Projenin hayata geçirilmesi sürecinde pek çok tartışma konusu gündeme gelmiştir. Bu konulardan biri proje alanının afet risklerini barındırıyor olmasıdır. Bu konuda değinilmesi gereken ilk konu proje alanının, fay hattı üzerinde konumlanmasından ötürü, depremler karşısında kırılgan olmasıdır (Madem Tetkik Arama, tarih yok). Bu fay hattı boyunca gerçekleştirilecek bir proje, bölgedeki insanların yaşamlarını olumsuz etkileyebilecektir (Bandırma Gerçek, 2023). Proje alanı çevresinde inşa edilen lüks konutlar ise gelecekteki sakinlerin olası afetler karşısında can ve mal güvenliğini tehlikeye atacaktır (Marmara Bölge, 2023a). Bu nedenle, zemin ve temel etüt raporlarının titizlikle incelenmesi önerilmektedir (Marmara Bölge, 2023b). Proje başlamadan önce belediye başkanı, gerekli hesaplamaların İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile iş birliği içinde yapılacağını ve ardından ihaleye çıkılacağını ifade etmiştir (Bandırma Manşet, 2022). Ancak, proje hayata geçirilmeden önce teknik incelemelerin eksik yapıldığına dair iddialar bulunmaktadır (Bandırma Ekspres, tarih yok).

Proje ile ilgili bir diğer önemli sorun ise Malta Deresinin yağmur suyu drenaj işleviyle ilgilidir. Dere, çevresindeki alanlardan gelen yağmur sularının toplandığı ana akarsu niteliğindedir (Velhasıl, 2022). Bundan ötürü proje tamamlandıktan sonra, özellikle yoğun yağışlar sırasında dere işlevini tam olarak yerine getiremeyebilecek ve bu durum potansiyel olarak sel riskini artırabilecektir. Ayrıca, dere çevresindeki toprak yapısının yağışlar karşısında oldukça hassas olduğu ve yoğun yağış dönemlerinde kayma riski taşıdığı belirtilmektedir. Bu durumun bir örneği, 1991 yılında yaşanmıştır (Bandırma Gerçek, 2023). Dere yatağına konut ve iş yerlerinin inşa edilmesinin afetlere yol açacağı ve bu nedenle Bandırma'da bu gibi alanlara inşa edilmiş binaların ömrünü doldurunca yıkılması ve yeni binaların yapılmaması ileri sürülmüştür (Aydın, 2022). Buna karşın, söz konusu alanda yapılaşma hız kesmeden devam etmektedir. Son durumda mevcut yönetim parkın eksikliklerini gidererek projeyi tamamlama yoluna gitmiştir (Bandırma Belediyesi, 2025). Ancak, son dönemlerde kentte yağmur sonrası yaşanan taşkınlar projeye dair soru işaretlerini yeniden gündeme getirmiştir (Birgün, 2025). Bununla birlikte son aylarda Balıkesir'de gerçekleşen depremler de proje alanı ve çevresinin depremler karşısında ne kadar dirençli olduğunu yeniden sorgulamaya neden olmuştur.

Bunlara ek olarak, projede yer alan teknik ekipler, bölgede inşa edilecek yapıların yalıtım malzemeleri nedeniyle deformasyon ve nem sorunlarının kaçınılmaz olacağına dair endişelerini dile getirmişlerdir (Bandırma Manşet, 2022). Bu durum, buradaki konutların temelinin bir süre sonra zayıflayacağını ve binada yaşayanları afet risklerine açık hale geleceğini işaret etmektedir. Hem dere yatağı hem de fay hattı üzerinde bulunması proje alanını ve çevresini afetlere karşı dirençsiz hale getirmektedir. Neoliberal kentleşme süreçlerinde toprağın fiziksel ve jeolojik özellikleri projelerin hayata geçmesini engellemediğinden olumsuz sonuçların ortaya çıkma ihtimali söz konusudur. Doğal süreçlerin tersine yapılan bu neoliberal hamleler, afet riskini insan eliyle hızlandırmaktadır.

4.3.2. Toplumsal Eşitsizliklerin Mekânsal İnşası

Çalışmada değinilmesi gereken bir diğer önemli konu ise proje çevresinin kentsel eşitsizliklerin gözlenebilir hale geldiği bir yer olmasıdır. Proje hayata geçirilmeden önce bu alandaki araziler belirli kişiler tarafından bir süre önce uygun fiyatlarla satın alınmıştır (Bandırma Gerçek, 2023). Malta Deresi çevresindeki alanlar 1993 yılında imara açılmasına karşın (Sonkurşun, 2023a) yapılaşma özellikle son yıllarda hızlanmıştır. 2018 yılında bölgeden ev satın alanların projeden haberdar olduğu ileri sürülmektedir. Bölgede arazi satın alan ve konut inşa eden kişilerin, projenin hayata geçirilmesi için belediyeye baskı yaptığı da dile getirilmiştir (Bandırma Manşet, 2022). Son dönemde bölgedeki inşaatların sayısında artış gözlenmiştir.

Fotoğraf 2- Malta Deresi Etrafındaki İnşaatlar. Kaynak: Yazar arşivi
Photo 2- Constructions around Malta Stream. Source: Author's personal archive

Proje alanı etrafında inşa edilen konutlar Bandırma'nın diğer bölgelerine kıyasla daha yüksek fiyatlarla satılmakta ve yatırımcılar için önemli bir kâr işlevi görmektedir. Buradaki mülkler pazarlanırken proje manzarasına sahip oldukları özellikle vurgulanmıştır. Projenin gerçekleştiği alanı çevreleyen mahallelerde konutların birim fiyatları ise kentin diğer mahallelerine oranla daha yüksektir (Endeksa.com.tr). Bu nedenle bölgedeki konutların alt gelir grubu hanelerin tercihleri arasında yer alamayacağı görülmektedir.

Fotoğraf 3- Malta Deresi Etrafındaki Yeni Binalar. Yazar arşivi
Photo 3-New Buildings around Malta Stream. Author's personal archive

Söz konusu alandaki yapılarda barınan kimselerin sosyo-ekonomik özellikleri, yalnızca proje kapsamında değil, aynı zamanda hizmet sektörünü de etkileyerek buradaki ticari faaliyetleri önemli ölçüde etkilemektedir. Proje civarında, şehrin geri kalanına kıyasla daha lüks ve pahalı olan, belirli gelir gruplarına hitap eden kafeler, güzellik salonları, spor salonları ve diyetisyenler yer almaktadır. Bu işletmeler, çevrede yaşayan üst ve üst-orta gelir gruplarının tüketim ihtiyaçlarını karşılamak üzere tasarlanmıştır. Böylece Malta Deresi Projesinin tamamlanması, zaten yüksek fiyatlı olan konutların değerini daha da artırarak bölgedeki yatırımcıların kârlarını büyütmesine olanak sağlamaktadır.

Neoliberal kentleşme süreçleri, sunduğu imkânları maddi açıdan karşılayabilecek kişilere çeşitli avantajlar sunmaktadır. Buna karşın konutların birim fiyatlarının daha düşük olduğu mahallelerde yaşayan sakinler dar sokaklar, yetersiz sosyo-kültürel donatılar ve sınırlı yeşil alan gibi olumsuz koşullarla karşı karşıya kalmaktadır. Ayrıca, bahsi geçen kimselerin en azından bir kısmı rekreasyon alanının sunduğu imkanlardan yararlanmak için zaman ve maddi kaynağa sahip değildir. Bunun sonucunda söz konusu kişilerin yaşam kalitesi azalmakta ve sosyo-mekânsal eşitsizlikler derinleşmektedir.

5. SONUÇ

Neoliberal uygulamalar, kentleri kapitalist sistemin ayrılmaz bir parçası olarak görmekte ve kentlerin dönüşümünü bu mantık çerçevesinde şekillendirmektedir. Bu doğrultuda, kentsel yeşil alanlar bile sermaye sahiplerinin çıkarlarına hizmet edecek biçimde tasarlanmakta ve yönetilmektedir. Kentlerde doğal süreçlerden kaynaklanan felaketler, kapitalizmin kentsel çevrelere yaklaşımını değiştirmeye yetmemekte; sermaye sahipleri, kentlerin gelişimini etkileyen karar vericilerle sıkı ilişkiler kurarak bu süreçleri kendi lehlerine yönlendirebilmektedir.

Bu çalışma, neoliberal kentleşme anlayışının Bandırma'da kentsel alan müdahaleleri üzerinden nasıl somutlaştığını incelemiştir. Söz konusu süreçlerin yalnızca metropol alanlardaki büyük çaplı projelerle gerçekleştirilmediğini, aynı zamanda orta ve küçük ölçekli kentlerin de sürecin parçası haline getirildiğini göstermektedir. Rekreasyon alanı projesi, kentlerin yeni sermaye çekmeye ve mevcut zenginliği artırmaya odaklandığı bir dönemin yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, kentsel yönetim pratikleriyle de desteklenmektedir. Kamu kaynaklarının bir azınlığın çıkarına tahsis edilmesi, sermayenin birikimi açısından önemli endişeleri beraberinde getirmektedir.

Yerel yönetimler, kentlerin neoliberalleştirilmesi sürecinin önemli oyuncularındandır. Bir yandan büyük çaplı projelerin gerçekleştirilmesi öte yandan bu tarz projelerin özel sektör eliyle gerçekleştirilmesi bu sürecin temel özelliklerindendir. Yerel yönetimler kamu kaynaklarını firmalara devrederken hizmet satın alma ilişkisini farklı boyutlara taşıyabilmektedir. Bu durum kamu ile özel sektör arasındaki çizgilerin gittikçe belirsizleşmesini beraberinde getirmektedir. Bununla birlikte kent yöneticileri popülaritelerini artırmak ve neoliberal projelerini modern ve yaşanabilir kentlerin bir parçası olarak tasarladıklarını ileri sürmek için çeşitli söylemlere başvurmaktadır. Kullanılan bu söylemler kentlerin rekabet gücünü artırmayı içermekte ve bu nedenle neoliberalleştirme süreçleri ile birlikte gitmektedir.

Söz konusu rekreasyon projesi, bir dere üzerinde ve hızlı kentsel gelişim bölgesinde yer almakta olup, deprem, sel ve heyelan gibi afet riskleri de taşımaktadır. Ancak bu tehditlere rağmen sorunlar ötelenmekte, proje ve inşaat faaliyetleri mülk sahiplerinin ekonomik çıkarları doğrultusunda devam etmektedir. Türkiye'de yakın zamanda yaşanan felaketler, bu tür risklerin hızla büyük yıkımlara dönüşebileceğini gözler önüne sermiştir.

Büyük ölçekli projeler, sosyo-ekonomik ve mekânsal eşitsizlikleri daha da derinleştirmektedir. Yalnızca yaşamını sürdürebilecek kadar ekonomik güce sahip olanlar, projelerin sunduğu olanaklardan yeteri kadar faydalanamamaktadır. Ayrıca, yerel yönetimler eliyle sunulan bu "hediyeleri" finanse edebilecek güce sahip olanlar manzaralı konutlarında yaşamlarını devam ettirebilmektedir.

Kent yönetimlerinin yalnızca marka kentler yaratmaya odaklanan rekabetçi yaklaşımların ötesine geçerek, kamu yararını esas alan kararlar vermesi elzemdir. Vatandaşların günlük yaşamını iyileştirecek kentsel ortamların oluşturulması, bu bağlamda alınacak kararların merkezinde yer almalıdır. Aksi takdirde, mevcut sorunların devamı kaçınılmaz olarak yeni toplumsal ve çevresel problemlere yol açacaktır. Bu nedenle, katılımcı

yönetişim ve toplumsal dayanışma, sürdürülebilir ve âdil bir kentsel yaşam için hayati önemdedir. Bu tarz bir kentsel yaşam yalnızca neoliberal kentlerin sunduğu imkânlara erişebilecek gücü olanlar için değil diğer kent sakinleri için de gereklidir.

Çıkar Çatışması / *Conflict of Interest*	**Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.** ***The author declared no conflict of interest***
Finansal Destek / *Funding conditions*	Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir. The author declared that he received no financial support for this study
Yazar Katkıları / *Author Contributions*	**Yazarlar / *Authors***
Çalışmanın içeriği ve tasarımı/Conception/Design of Study	S. Atay
Metodoloji / Methodology	S. Atay
Veri toplama-oluşturma-iyileştirme / Data Curation	S. Atay
Analiz/Analysis and interpretation of data	S. Atay
Görselleştirme / Visualization	S. Atay
Yazı taslağı / Writing - Original Draft	S. Atay
Yazma - İnceleme ve Düzenleme / Writing - Review & Editing	S. Atay
Proje yönetimi / Project administration	S. Atay

REFERANSLAR

Akın, O. (2015). *Toplum hizmetinde bir mimarlık için kent kültür ve demokrasi forumu*. Mimarlar Odası Yayınları.

Altundal Öncü, M. (2015). *Bir kentsel kamusal mekân olarak parkların kapitalist kentleşme süreciyle üretiminin yorumlanması: Dikmen Vadisi örneği*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Apostolopoulou, E. & Adams, W. M. (2019). Cutting nature to fit: Urbanization, neoliberalism and biodiversity offsetting in England. *Geoforum*, 98, 214-225. https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2017.05.013.

Aydın, A. (2022, Şubat 19). *Bandırma afet farkındalık çalıştayı* [Çalıştay kitapçığı]. Bandırma Üniversitesi.

Aykutalp, A. (2019). *Kent, afet ve siyaset – felaket kapitalizmi, kapasite yoksunluğu ve kent*. Efe Akademi Yayınevi.

Bakker, K. (2010). The limits of 'neoliberal natures': Debating green neoliberalism. *Progress in Human Geography*, 34(6), 715-735.

Bal, E., Akyol Altun, D. (2016). İzmir'de Neoliberal Kentleşme Eğilimleri Kapsamında Lüks Konut Üretiminde Yeni Yaklaşımlar: Folkart Konut Projeleri. *Planlama*, 26(1), 65-80. doi:10.5505/planlama.2016.03522

Balıkesir Büyükşehir Belediyesi (tarih yok). *Bandırma (merkez) 1/5.000 ölçekli ilave ve revizyon nazım imar planı açıklama raporu*. Planevi.

Balıkesir Büyükşehir Belediyesi (2022). *Balıkesir ili Bandırma ilçesi Ayyıldız mahallesi, 2061 ada, 4 parsel 1/5000 ölçekli nazım imar planı değişikliği plan açıklama raporu*.

Bandırma Belediyesi (2009). *Stratejik plan 2010-2014*.

Bandırma Belediyesi (2014). *Stratejik plan 2015-2019*.

Bandırma Belediyesi (2019). *Stratejik plan 2020-2024*.

Bandırma Belediyesi (2024). *Stratejik plan 2025-2029*.

Bandırma Belediyesi (2025, Mart 10). *Eksikleri tamamlayarak Malta Deresi'ni kullanıma açmak için çalışmaları yeniden başlattık*. https://www.bandirma.bel.tr/haber/eksikleri-tamamlayarak-malta-deresini-kullanima-acmak-icin-calismalari-yeniden-baslattik.

Bıçakcı, C. (2023). *Neoliberalizm ekseninde kentsel müdahaleler ve mücadele deneyimleri: Fener-Balat ve Ayazma-Tepeüstü örnekleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü, İstanbul.

Bigger, P. & Dempsey, J. (2018). The ins and outs of neoliberal natures. *Environment and Planning E: Nature and Space*, 1(1-2), 1-19. https://doi.org/10.1177/2514848618776864

Blandy, S. (2017). Gated communities revisited: defended homes nested in security enclaves. *People, Place and Policy*, 11(3), 136-142. https://doi.org/10.3351/ppp.2017.2683778298

Brownlow, A. (2006). An archaeology of fear and environmental change in Philadelphia. *Geoforum*, 37, 227-245. https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2005.02.009.

Büyükcivelek, A. B. (2017). The capitalist political economy and transformation of public spaces: The case of Gençlik Parkı in Ankara. *Built Envıronment*, 43(2), 173-192.

Carraro, V., Visconti, C. & Inzunza, S. (2021). neoliberal urbanism and disaster vulnerability on the Chilean central coast. *Geoforum*, 121:, 83-92. https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2021.02.023.

Castree, N. (1995). The nature of produced nature: Materiality and knowledge construction in Marxism. *Antipode*, 27(1), 12-48. https://doi.org/10.1111/j.1467-8330.1995.tb00260.x.

Castree, N. (2008a). Neoliberalising nature: The logics of deregulation and reregulation. *Environment and Planning A*, 40, 131-152.

Castree, N. (2008b). Neoliberalising nature: processes, effects, and evaluations. *Environment and Planning A*, 40, 153-173.

Cook, I. R. (2009). Private sector involvement in urban governance: The case of business improvement districts and town centre management partnerships in England. *Geoforum*, 40, 930-940. https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2009.07.003.

Correia, D. (2005). From agropastoralism to sustained yield forestry: industrial restructuring, rural change, and the land-grant commons in Northern New Mexico. *Capitalism Nature Socialism*, 16(1), 25-44. https://doi.org/10.1080/1045575052000335357.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2014). *Balıkesir-Çanakkale planlama bölgesi 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planı: Plan açıklama raporu*. Ankara: Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü.

Çoban, A. (2020). *Çevre politikası: Ekolojik sorunlar ve kuram*. İmge Kitabevi.

Çoban, A., Özlüer, F. & Erensü, S. (2015). Türkiye'de doğanın neoliberalleşmesi ve bu sürece karşı mücadeleler. A. Çoban (Ed.) içinde, *Yerel yönetim, kent ve ekoloji: Can Hamamcı'ya armağan*. (s. 399-456). İmge Kitabevi.

Çobanyılmaz Öztürk, P. (2017). İstanbul'da (Mega) Projeler ve Kentsel Değişim. *Mimar.ist*, 58, 47-55.

Danso, G. K., Takyi, S. A., Amponsah, O., Yeboah, A. S. & Owusu, R. O. (2021). Exploring the effects of rapid urbanization on wetlands: insights from the Greater Accra Metropolitan Area, Ghana. *SN Social Sciences*, 1(8), 212. https://doi.org/10.1007/s43545-021-00218-2.

De Freitas, C., Marston, A., J. & Bakker, K. (2015). Not-quite-neoliberal natures in Latin America: An introduction. *Geoforum*, 64, 239-245.

Demircioğlu, C. Y. (2017). Küresel kent bağlamında limanlar: Galataport örneği. Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Eisinger, P. (2000). The politics of bread and circuses: Building the city for the visitor class. *Urban Affairs Review*, 35(3), 316-333. https://doi.org/10.1177/10780874000350030.

Erduran Nemutlu, F. (2021). Biyolojik gölet tasarımında bitkisel materyal kullanımı. *Peyzaj Araştırmaları ve Uygulamaları Dergisi*, 3(1), 12-18.

Erman, T. (2015). Neoliberal kent projeleri ve konut politikalarının göçmen mahalle ve yaşamlarına etkisi: göç çalışmalarına yeni bir araştırma gündemi denemesi. *İdealkent*, 6(15), 198-213.

Ertin, G. (1993). Bandırma şehrinin fonksiyon alanları. *Türk Coğrafya Dergisi*, 28, 307-328. https://doi.org/10.17211/tcd.40599.

Fernández Álvarez, R. (2012). neoliberalism and parks: the urban political ecology of green public space in Mexico City. *Sociedad Hoy*, 23, 83-115. https://www.redalyc.org/pdf/902/90229346007.pdf.

Foster, J. B. (2012). *Marksist ekoloji*. Kalkedon.

Gedikli, B. (2005). Urbanization and land-use planning in Adapazari (Turkey) reconsidered after the 1999 earthquake. *Journal of Housing and Built Environment*, 20, 79-91. https://doi.org/10.1007/s10901-005-6766-x

Giritlioğlu, P. P. (2024). İstilacı kentleşme ve çevresel etkileri: İstanbul örneği. *Mimar.ist Dergi*, 24(79), 36-45.

Green, P. (2005). Disaster by design: Corruption, construction and catastrophe. *The British Journal of Criminology*, 45(4), 528-546. https://doi.org/10.1093/bjc/azi036.

Guba, E. G. & Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *Educational Communication and Technology Journal*, 30 (4), 233-252.

Güney Marmara Kalkınma Ajansı (2013). *TR22 Balıkesir-Çanakkale bölge planı 2014-2023.*

Hammad, A., Li, M. & Vrcelj, Z. (2025). A narrative review of gated communities and the transformative social impact in Middle Eastern Cities. *Urban, Planning and Transport Research*, 13(1). https://doi.org/10.1080/21650020.2025.2489464

Harvey, D. (1989). From managerialism to entrepreneurialism: the transformation in urban governance in late capitalism. *Geografiska Annaler B: Human Geography*, 71(1), https://www.jstor.org/stable/490503.

Harvey, D. (2008). The right to the city. *New Left Review*, 53, 23-40. https://newleftreview.org/issues/ii53/articles/david-harvey-the-right-to-the-city.

Heynen, N. (2014). Urban political ecology I: The urban century. *Progress in Human Geography*, 38(4), 598-604.

Heynen, N. & Robbins, P. (2005). The neoliberalization of nature: Governance, privatization, enclosure and valuation. *Capitalism Nature Socialism*, 16(1), 5-8. https://doi.org/10.1080/1045575052000335339.

Heynen, N., Perkins, H. A. & Roy, P. (2006). The political ecology of uneven urban green space. *Urban Affairs Review*, 42(1), 3-25. https://doi.org/10.1177/1078087406290729.

Karadağ, A. & Durukan, Z. (2022). Neoliberal kentleşmenin mekânsal yansıması olarak güvenlikli siteler ve Türkiye. *Ege Coğrafya Dergisi*, 31(1), 207-220. DOI: 10.51800/ecd.1093417.

Keleş, R., Ulusoy, G.& Güneş, P. (2025). neoliberal mekansal politikaları mega projeler bağlamında yeniden düşünmek: Kanal İstanbul örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 20(2), 305-326. https://doi.org/10.33630/ausbf.1575067

Kennedy, L. (2015). The politics and changing paradigm of megaproject development in metropolitan cities. *Habitat International*, 45, 163-168. https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2014.07.001.

Kennedy, L., Robbins, G., Bon, B., Takano, G., Varrel, A. & Andrade, J. (2014). *Megaprojects and Urban Development in Cities of the South*. Chance 2 Sustain Thematic Report 5.

Keskinok, Ç. (2012). Siyasi iktidar, kentsel rantlar ve "çılgın projeler". *TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Dosya 28* içinde (s.108-112). Desen Ofset.

Kim, E. G. (2017). *Restoring a river to reclaim a city?: The politics of urban sustainability and environmental justice in the Los Angeles River Watershed*. Ph.D. Thesis. University of California, Berkeley.

Kometa, S. S, Kimengsi, J. N. & Petiangma, D. M. (2018). Urban development and its implications on wetland ecosystem services in Ndop, Cameroon. *Environmental Management and Sustainable Development*, 7(1), 21-36. https://doi.org/10.5296/emsd.v7i1.12141.

Köksal, T. G. (2024). İstanbul'un mega projelerle imtihanı. *Mimar.ist Dergi*, 24(79), 60-63.

Le Galès. P. (2016). Neoliberalism and urban change: Stretching a good idea too far? *Territory, Politics, Governance*, 4(2), 154-172.

Lefebvre, H. (2012). Kent hakkı. *TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Dosya 28 içinde (s.7-10)*. Desen Ofset.

Madden, D. J. (2021). Disaster urbanization: The city between crisis and calamity. *Sociologica*, 15(1), 91-108. https://doi.org/10.6092/issn.1971-8853/12405.

Maden Tetkik Arama (tarih yok). *Türkiye diri fay haritaları serisi Bandırma paftası*. Mayıs 18, 2024 tarihinde https://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/hizmetler/doc/diri_fay_haritalari/bandirma.pdf adresinden alındı.

McCarthy, J. & Prudham, S. (2004). Neoliberal nature and the nature of neoliberalism. *Geoforum*, 35, 275-283.

Mutlu Kılıç, E. (2016). *Neoliberal politikalar çerçevesinde Türkiye'de kentsel dönüşüm ve kentsel mekânı yeniden anlamlandırmada sözlü tarih bilgisi: İzmir-Kadifekale kentsel yenileme projesi örneği*. Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Nkula-Wenz, L., Cirolia, L. & Berrisford, S. (2023). *Corruption in urban planning: A guide for professional and trainee planners. Transparency International*. https://images.transparencycdn.org/images/2023_Report_CorruptionInUrbanPlanning_English.pdf.

Oulahen, G. & Ventura, J. (2023). Planning use values or valuesbased planning? "Rolling with" neoliberal flood risk governance in Vancouver, Canada. *Nature and Space*, 6(4), 2700-2720. https://doi.org/10.1177/25148486221140878.

Öktem, B. (2011). *İstanbul'da neoliberal kentleşme modelinin sosyo-mekansal izdüşümleri*. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 44, 23-40.

Özsoy E. & Görgülü, T. (2022). Examination of the urban transformation applications by the effects to process and physical space: Kayseri Sahabiye Neighbourhood urban transformation case. *Megaron*, 17(1), 51–67.

Özuğurlu, A. (2015). Afetler ve kentleşmenin neoliberal dönüşümü. *Mülkiye Dergisi*, 36(1- 274), 149-158.

Peck, J., Theodore, N. & Brenner, N. (2009). neoliberal urbanism: Models, moments, mutations. *The SAIS Review of International Affairs*, 29(1), 49-66. https://www.jstor.org/stable/27000166.

Peterson, M. (2006). Patrolling the plaza: Privatized public space and the neoliberal state in downtown Los Angeles. *Anthropologies of Urbanization*, 35(4), 355-386.

Reinsberg, B., Kentikelenis A. & Stubbs, T. (2019). Creating crony capitalism: neoliberal globalization and the fueling of corruption. *Socio-Economic Review*, 19(2), 607-634. https://doi.org/10.1093/ser/mwz039.

Rek-Woźniak, M. (2023). Discourses of growth in megaproject-based urban development: a comparative study of Poland and Finland. *Policy and Society*, 42(2), 245-258. https://doi.org/10.1093/polsoc/puad008.

Robertson, M. M. (2004). The neoliberalization of ecosystem services: wetland mitigation banking and problems in environmental governance. *Geoforum*, 35(3), 361-74. https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2003.06.002.

Salazar Perez, M. & Cannella, Gaile S. (2011). Disaster capitalism as neoliberal instrument for the construction of early childhood education/care policy: Charter schools in post-Katrina New Orleans. *International Critical Childhood Policy Studies*, 4(1), 47-68. https://journals.sfu.ca/iccps/index.php/childhoods/article/view/40.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2019). *İlçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması SEGE-2017*. Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2022). *İlçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması SEGE-2022.* Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü.

Saraçoğlu, C. & Demirtaş-Milz, N. (2014). Disasters as an ideological strategy for governing neoliberal urban transformation in Turkey: insights from Izmir/Kadifekale. *Disasters*, 38(1), 178-201. doi: 10.1111/disa.12038. PMID: 24325244.

Sevim, E. (2019). "Götürüsü yüksek" bir proje: Ankapark. *Mimarlık*, 407, 12-15.

Smith, N. (1982). Gentrification and Uneven Development. *Economic Geography*, 58(2), 139-155. https://doi.org/10.2307/143793

Smith, N. (1996). *The new urban frontier: Gentrification and the revanchist city*. Routledge.

Smith, N. (2007). Nature as accumulation strategy. *Socialist Register*, 43, 16-36.

Stake, R. E. (2003). Case studies. N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Strategies for qualitative enquiry (2n Ed.)* içinde (s.134-164). Thousand Oaks, Sage.

Stoner, A. M. (2021). Things are getting worse on our way to catastrophe: neoliberal environmentalism, repressive desublimation, and the autonomous ecoconsumer. *Critical Sociology*, 47(3): 491-506. https://doi.org/10.1177/0896920520958099.

Swyngedouw, E. (1996). The city as a hybrid: On nature, society and cyborg urbanization. *Capitalism Nature Socialism*, 7(2), 65-80.

Swyngedouw, E. (1999). Modernity and hybridity: Nature, regeneracionismo, and the production of the Spanish waterscape, 1890–1930. Annals of the Association of American Geographers, 89(3), 443-465. https://doi.org/10.1111/0004-5608.00157.

Şengül, T. (2015). *Yerel yönetimler kentleşme ve demokrasi* içinde (s.36-40). Mimarlar Odası Yayınları.

Tezcan, A. M. & Penpencioğlu, M. (2010). Neoliberal kentleşme süreci ve kıyı kentlerinde mutenalaştırma: Alaçatı üzerine bir değerlendirme. *8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 33. Kolokyumu Kentleri Korumak/Savunmak* içinde, (s. 501-522). 6-8 Kasım 2009, Antalya.

Tekeli, İ. (2012). Kentlerde büyük projelerin meşruiyetinin kurulması ve yönetimi üzerine. *TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Dosya 28* içinde (s.125-130). Desen Ofset.

Theodore, N., Peck, J. & Brenner, N. (2012). Neoliberal kentçilik: Kentler ve piyasaların egemenliği. (Neoliberal urbanism: Cities and the rule of markets). *İdealkent*, 3(7), 21-37. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/460807.

TMMOB Mimarlar Odası (2014). *Toplum hizmetinde bir mimarlık için kent kültür ve demokrasi forumu.* Mimarlar Odası Yayınları.

Tok, E. & Oğuz, M. (2013). Manifestations of Neoliberal Urbanisation: The Case of Sulukule/İstanbul. *Planlama*, 23(2), 57-66. Doi: 10.5505/planlama.2013.65265

Tutar, Ö. & Bal, E. (2019). Transformation of the space in the context of neoliberal urbanization: The case of İzmir new city centre, T*urkey. Iconarp International Journal of Architecture and Planning*, 7(2), 428-459.

Vera-Cortés, G. & Macías-Medrano J. M. (Eds.) (2020). *Disasters and neoliberalism: Different expressions of social vulnerability*. Springer.

Ullberg, S. B., Körling, G. & Strava, C. (2025). Making megaprojects: The practices and politics of scale-making. *Ethnos*, 90(2), 175-184. https://doi.org/10.1080/00141844.2023.2241657

Ulutaş, E. (2022). *Neoliberalizmin rekabetçi kentleşme koşullarında Türkiye'de yerel yönetimlerin markalaşma politikaları*. Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Uyanıker Kırbaş, F. (2017). *Neoliberalizmin kent üzerindeki sosyo-mekânsal etkisi: Ankara örneği*. Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Uzunçarşılı Baysal, C. (2015). *Yerel yönetimler kentleşme ve demokrasi* içinde (s.120-131). Mimarlar Odası Yayınları.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

Yiğit Turan, B. (2012). Dönüşen İstanbul'un yeni peyzajlarında tasarımın politik ekolojisi. *TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Dosya 28* içinde (s.113-119). Desen Ofset.

Yükseker, D. & Tekin, U. (2023). Neoliberal umursamazlık mı, bakım toplumu mu? Kahramanmaraş depremleri sonrasına dair düşünceler. *Reflektif*, 4(2), 343-355.

Çevrimiçi Gazeteler

Balıkesir Yenigün (2025, Mayıs 18). *Malta deresi projesi gündeme geldi*. Haziran 18, 2025 tarihinde https://balikesiryenigun.com.tr/2025/05/18/malta-deresi-projesi-gundeme-geldi/ adresinden alındı.

Bandırma Ekspres (tarik yok). "*Memlekette kişisel menfaatler tekniğin ve bilimin önüne geçmiştir*". Ocak 18, 2025 tarihinde https://bandirmaekspres.com.tr/memlekette-_kisisel-menfaatler-teknigin-ve-bilimin-onune-gecmistir adresinden alındı.

Bandırma Gerçek (2022a, Ağustos 18). *Bandırma Malta (Dere) Projesi boğuldu*! Ocak 19, 2025 tarihinde https://gercekbandirma.com/bandirma-malta-dere-projesi-boguldu/4407/ adresinden alındı.

Bandırma Gerçek (2022b, Kasım 5). *Malta Deresi Yaşam Alanı Projesi ortaya çıkmaya başladı* . Ocak 19, 2025 tarihinde https://www.gercekbandirma.com/malta-deresi-_____yasam-alani-projesi-ortaya-cikmaya-basladi adresinden alındı.

Bandırma Gerçek (2023, Şubat 15). Malta deresi gerçeği. Ocak 18, 2025 tarihinde https://gercekbandirma.com/malta-deresi-gercegi/3374/ adresinden alındı.

Bandırma Gerçek (2024, Nisan 8). *Felaket arz eden belediye devir teslim ve ilk meclis*. Ocak 19, 2025 tarihinde https://www.gercekbandirma.com/felaket-arz-eden-belediye-devir-teslim-ve-ilk-meclis adresinden alındı.

Bandırma Manşet (2015, Mayıs 13). *Mirza, daha fazla dayanamadı*. Ocak 18, 2025 tarihinde https://bandirmamanset.com/haber/mirzadahafazladayanamadi-23751.html adresinden alındı.

Bandırma Manşet (2018, Mart 5). *Mirza projeleri anlattı*. Ocak 19, 2025 tarihinde https://bandirmamanset.com/haber/mirza-projeleri-anlatti-33721.html adresinden alındı.

Bandırma Manşet (2022, Ocak 26). *Malta Projesi gün sayıyor*. Ocak 19, 2025 tarihinde https://bandirmamanset.com/haber/malta_projesi_gun_sayiyor-47048.html adresinden alındı.

Bandırma Manşet (2024, Eylül 6). *Ak Parti bir ara meclisi terk etti*. Ocak 19, 2025 tarihinde https://bandirmamanset.com/haber/ak_parti_bir_ara_meclisi_terk_etti-54795.html adresinden alındı.

Bandırma Şehir (2019, Haziran 28). *Tosun: Yer ve altyapı bizden*. Ocak 19, 2025 tarihinde https://www.bandirmasehir.com/tosun-yer-ve-altyapi-bizden-43023h.html adresinden alındı.

Banses Gazetesi (2024, Temmuz 29). *Başkan Dursun Mirza: "Müfettiş incelemeden Malta Deresi için tek imza bile atmam"*. Ocak 19, 2025 tarihinde https://www.bansesgazetesi.com/bandirma/baskan-dursun-mirza-mufettis-incelemeden-malta-deresi-icin-tek-imza-bile-atmam adresinden alındı.

Belediye Gazetesi (2022, Mayıs 16). Tosun: "Çözüm odaklı projeler üretiyoruz". Ocak 18, 2025 tarihinde https://belediyegazetesi.chp.org.tr/2022/5/16/tosuncozumodakliprojeleruretiyoruz adresinden alındı.

Belediye Haber (2022, Aralık 23). *Zübeyde Hanım Gündüz Bakımevi açıldı*. Ocak 19, 2025 tarihinde https://belediyehaber.net/2022/12/23/zubeyda-hanim-gunduz-bakimevi-acildi adresinden alındı.

Birgün (2025, Mayıs 17). *Bandırma sağanakla yüzleşti, Malta Deresi projesi gündeme geldi*. Haziran 20, 2025 tarihinde https://www.birgun.net/haber/bandirma-saganakla-yuzlesti-malta-deresi-projesi-gundeme-geldi-623824 adresinden alındı.

Birlik Gazetesi (2023, Ekim 15). *Malta Deresi Projesinde sona yaklaşılıyor.* Ocak 20, 2025 tarihinde https://balikesirbirlikgazetesi.com/bolge-haberleri/malta-deresi-projesinde-sona-yaklasiliyor-40953.html adresinden alındı.

Deniz Haber (2009, Şubat 10). *Malta Deresi konteyner deposu olacak*. Ocak 20, 2025 tarihinde https://www.denizhaber.net/malta-deresi-konteyner-deposu-olacak-haber-17552.htm adresinden alındı.

Emlak Kulisi (2014, Kasım 11). *Bandırma'nın marka kent olması yönünde 4 önemli proje*. Ocak 18, 2025 tarihinde https://emlakkulisi.com/bandirmanin-marka-kent-olmasi-yonunde-4-onemli-proje/308406 adresinden alındı.

Marmara Bölge (2023a, Mart 3). *Dikkat rant var!* Ocak 20, 2025 tarihinde https://marmarabolge.com/dikkat-rant-var adresinden alındı.

Marmara Bölge (2023b, Mart 20). *Tehlikeli inatlaşma*. Ocak 19, 2025 tarihinde https://www.marmarabolge.com/tehlikeli-inatlasma adresinden alındı.

Marmara Olay (2023, Ocak 5). *Malta Park Projesi Bandırma'nın marka değerini arttıracak*. Ocak 20, 2025 tarihinde https://marmaraolay.net/malta-park-projesi-bandirmanin-marka-degerini-arttiracak/ adresinden alındı.

Memleket (2023, Mart 22). *Başkan Tosun'dan 'Malta Deresi' açıklaması*. Ocak 18, 2025 tarihinde https://www.memleket.com.tr/baskan-tosundan-malta-deresi-aciklamasi-2196668h.html adresinden alındı.

Sonkurşun (2023a, Nisan 6). Kimleri rahatsız etti? -(1.Bölüm). Ocak 19, 2025 tarihinde http://www.sonkursungazetesi.net/haber-kimleri-rahatsIz-etti---1bolum---9014.html adresinden alındı.

Sonkurşun (2023b, Nisan 7). Kimleri rahatsız etti? -(2.Bölüm). Ocak 19, 2025 tarihinde http://www.sonkursungazetesi.net/mobil?islem=haber&id=9012 adresinden alındı.

Telegram Haber (2023, Kasım 20). *Bandırma belediyesi: Su tutmadan "Biyolojik Göleti"n suyu çıktı*! Ocak 20, 2025 tarihinde https://telegramhaber.com/bandirma-belediyesi-su-tutmadan-biyolojik-goletin-suyu-cikti-51473h.html adresinden alındı.

Velhasıl (2022, Ağustos 24). *Öztaylan elini taşın altına koydu*. Ocak 20, 2025 tarhinde https://velhasilgazetesi.com/gundem/oztaylan-elini-tasin-altina-koydu.html adresinden alındı.